

Školská a rovesnícka mediácia

School and peer mediation

Adam Škopp

Základná škola, Karloveská 61, 841 04 Bratislava

Recenzent/Review: PhDr. Mgr. Janka Lipničanová

ÚVN SNP Ružomberok - FN

Submitted/Odoslané: 12. 12. 2021

Accepted/Prijaté: 31. 12. 2021

Abstrakt:

Predkladaný príspevok sa zaoberá možnosťami implementácie a realizácie školskej a rovesníckej mediácie v školskom prostredí. Príspevok charakterizuje na teoretickej úrovni čo je školská a rovesnícka mediácia. Objasňuje kto je školský a rovesnícky mediátor. Vymedzuje konflikty, s ktorými sa stretávame v školskom prostredí. Ďalej definuje cieľové skupiny, ktorých sa týka školská a rovesnícka mediácia a konkretizuje jednotlivé fázy školského a rovesníckeho mediačného procesu. Aplikačnú časť príspevku tvorí samotný návrh modelu realizácie rovesníckej mediácie v škole alebo v školskom zariadení. Snažili sme sa združiť najzákladnejšie a najzásadnejšie faktory pri tvorbe návrhu modelu implementácie rovesníckej mediácie.

Kľúčové slová: mediácia, školská mediácia, rovesnícka mediácia, mediátor, školský mediátor, rovesnícky mediátor, peer mediátor, škola, školské prostredie, konflikt, riešenie konfliktov

Abstract:

The presented paper deals with the possibilities of implementation and realization of school and peer mediation in the school environment. The paper characterizes at the theoretical level what is school and peer mediation. It clarifies who is a school and peer mediator. It defines the conflicts we encounter in the school environment. It also defines the target groups involved in school and peer mediation and specifies the various stages of the school and peer mediation process. The application part

of the paper consists of the design of a model for the implementation of peer mediation in a school or school facility. We tried to combine the most basic and fundamental factors in creating a design model for the implementation of peer mediation.

Key words: mediation, school mediation, peer mediation, mediator, school mediator, peer mediator, peer mediator, school, school environment, conflict, conflict resolution

---

Úvod

Prečo práve školská a rovesnícka mediácia? Spôsob riešenia konfliktov prostredníctvom školskej mediácie v školskom prostredí pritom vznikol už v 70-tych rokoch v New Yorku. Žiaci tvorivo reagovali na konflikty a ich riešenie nenásilnou a spravodlivou formou. Peer programy rovesníckej mediácie sa rovnako objavovali v 80-tych rokoch aj v San Franciscu a Chicagu. V 90-tych rokoch to bolo už 350 peer programov rovesníckej mediácie v amerických školách. Neskôr sa začali tieto peer programy uplatňovať aj v Kanade a v Európe. V Európe ako prvý s tým začali v Holandsku a vo Veľkej Británii. V roku 1995 na Slovensku začala ako prvá pracovať s programom rovesníckeho riešenia konfliktov organizácia

PDCS – Centrum riešenia konfliktov v Bratislave (Chmelárová, 2019).

Program školskej a rovesníckej mediácie môže byť úspešný iba vtedy, keď sa mu prispôsobí celková filozofia a kultúra školy. Je dôležité si uvedomiť prínos informačno-komunikačných technológií, ale netreba zabúdať, že akademické a encyklopedické poznatky si už v dnešnej dobe vieme v prípade potreby dohľadať. Avšak riešiť konflikty v danej situácii, ktorá je tu a teraz, ovplyvňujú ju naše emócie a aktuálne prežívanie nenechá na seba čakať a preto je nevyhnutné byť pre človeka sociálne a komunikačne zdatným v daných zručnostiach, ktoré pomáhajú pri zvládaní problémov a vznikajúcich konfliktoch.

Spoločnosť nás tlačí, aby sme boli silné, individuálne a asertívne osobnosti. Myslíme predovšetkým na to, že to ako sa správame pri konfliktných a problémových situáciách odráža to, aký vo svojej podstate sme. Druhí si na základe toho o nás vytvárajú názor, obraz a mienku, ktorá nám v mnohých prípadoch zabezpečuje aj kvalitu nášho života.

Školská a rovesnícka mediácia

Školská mediácia je definovaná ako odborná metóda na uľahčenie riešenia konfliktných situácií na školách

a v školských zariadeniach prostredníctvom školského mediátora. Jej cieľom je efektívne a kultivované mimosúdne riešenie sporov medzi rodičmi a pedagogickými a odbornými zamestnancami školy alebo školského zariadenia, medzi pedagogickými a odbornými zamestnancami školy a školského zariadenia navzájom, medzi žiakmi a pedagogickými a odbornými zamestnancami školy alebo školského zariadenia. Bielešová (2017, s. 14) uvádza školskú mediáciu ako spôsob riešenia konfliktov v školskom prostredí, pri ktorom tretia nestranná a nezaujatá osoba využíva mediačné zručnosti na zmiernenie napätia, predchádzanie konfliktom, alebo ich riešenie. Pri školskej mediácii ide o využívanie mediačných zručností tretej osoby, ktorá je schopná konflikt alebo napätie vnímať, pochopiť a reagovať naň. Prostredníctvom školskej mediácie by malo dochádzať k eliminovaniu napätia medzi účastníkmi sporu, k úprave vzájomných práv a povinností vyplývajúcich zo školskej dokumentácie a školskej legislatívy, a tak dosiahnuť vyváženú dohodu výhodnú pre všetky zúčastnené strany mediácie. Účastníkom školskej mediácie môže byť ďalej aj zriaďovateľ školy, samosprávne orgány školy, školská inšpekcia, ale aj riaditelia v pôsobnosti zriaďovateľa a pod.

Konflikty vyskytujúce sa v školskom prostredí vychádzajú z nedorozumení, nedostatočnej informovanosti, komunikácie, z rozličných záujmov, postojov a očakávaní strán, ale aj z nedostatočnej znalosti školskej, či inej príslušnej dokumentácie. (Bednařík, 2001). Školská mediácia môže byť účinným nástrojom zlepšovania klímy školy a školského zariadenia pre formovanie zdravej kultúry (Bielešová, 2017).

O rovesníckej mediácii (peer mediácia) hovoríme vtedy, ak ide o riešenie konfliktu medzi žiakmi navzájom (Bielešová, 2013, s. 11). V tomto prípade je mediátorom samotný žiak, ktorý prešiel dlhodobým výcvikom rovesníckej mediácie pod vedením vyškoleného školského mediátora. Rovesnícku mediáciu môžeme charakterizovať ako rovesnícky projekt zameraný na prevenciu proti sociálno-patologickým javom alebo šikane (Ihnacík, 2013). Školám a školským zariadeniam sa odporúča vypracovanie vlastných školských a triednych programov prevencie šikanovania v súlade so Smernicou č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach. Do týchto preventívnych programov prevencie môžeme rovnako zaradiť aj rovesnícku mediáciu (peer mediáciu). Rovesnícka mediácia realizovaná v prostredí školy je veľmi významným

nástrojom, prostredníctvom ktorého je možné rozpoznať konflikty a naučiť sa ich vyriešiť svojimi vlastnými silami bez potreby disciplinárneho konania voči žiakovi. Rovesnícka mediácia prebieha v skupine rovesníkov, v ktorej je jedna osoba zvolená za nezávislého prostredníka. Tohto nazývame rovesnícky mediátor. Tento prostredník rieši najrôznejšie otázky či konflikty s ostatnými členmi skupiny. Do tejto role môže byť zvolený žiak ostatnými spolužiakmi alebo učiteľom. Toto závisí od toho, akú politiku v oblasti rovesníckej mediácie škola uplatňuje (Holá, 2011, s. 15). Rovesnícka mediácia „má predovšetkým morálny rozmer. Nemožno ju však považovať za mediáciu de jure, ale len za mediáciu de facto. Je to mimosúdna činnosť počas ktorej zúčastnené strany sporu riešia svoj problém prostredníctvom nezainteresovanej tretej osoby.“ (Manina In Kováč, 2015, s. 149).

Pri organizácii školského roka sa školy a školské zariadenia riadia Pedagogicko-organizačnými pokynmi vypracovanými a schválenými na príslušný školský rok Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu. Pedagogické-organizačné pokyny na školský rok 2019/2020 odporúčali uplatňovať v edukačnom procese pozitívnu motiváciu, využívať rôzne formy

povzbudzovania žiakov k zlepšovaniu výkonu a zavádzať program rovesníckej mediácie (Pedagogicko-organizačné pokyny, 2019, s. 10). Ďalej Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2020/2021 odporúčali zriaďovateľom a riaditeľom, aby pri riešení sporov pred súdnym konaním sa pokúsili vyriešiť spor mimosúdne a využili mediáciu podľa zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zároveň odporúčajú, aby sa v oblasti riešenia konfliktov využívalo vzdelávanie v školskej mediácii ako účinnej metódy riešenia konfliktov cestou dohody (Pedagogicko-organizačné pokyny, 2020, s. 12). V neposlednom rade vzdelávať žiakov v oblasti riešenia konfliktov formou rovesníckej mediácie, ktorá pomôže pracovať v triedach s dynamikou rôznorodej skupiny (Pedagogicko-organizačné pokyny, 2020, s. 34). Zákon č. 245/2008 Z. z. Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) podľa § 7 umožňuje školám v rámci školského vzdelávacieho programu špecifikovať vlastné zameranie školy, kde školy môžu zaradiť realizáciu školskej a rovesníckej mediácie. Školská a rovesnícka mediácia môže mať svoje miesto v učebných osnovách a v učebnom pláne v rámci prierezových tém. Výsledkom výchovno-vzdelávacieho procesu je aj rozvoj

klúčových kompetencií žiaka a to najmä v oblasti komunikačných schopností, ústnych spôsobilostí a písomných spôsobilostí, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom jazyku a cudzom jazyku, matematickej gramotnosti, a kompetencie v oblasti technických prírodných vied a technológií, k celoživotnému učeniu, sociálne kompetencie a občianske kompetencie, podnikateľské schopnosti a kultúrne kompetencie. Ďalej podľa § 4 tohto zákona sa naučiť správne identifikovať a analyzovať problémy a navrhovať ich riešenia a vedieť ich riešiť. Riaditeľ školy po prerokovaní na pedagogickej rade školy a v rade školy vydáva školský vzdelávací program v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa tohto zákona a s príslušným štátnym vzdelávacím programom.

Školský a rovesnícky mediátor

Profesia mediátora je legislatívne upravená v zákone č. 420/2004 Z. z. o mediácii, ktorý definuje mediátora ako fyzickú osobu, ktorá má ukončené vysokoškolské vzdelanie najmenej II. stupňa, úspešne absolvoval odbornú prípravu mediátora, je bezúhonný a spôsobilý na právne úkony v plnom rozsahu. Podľa § 3

zákona o mediácii je mediátor „každá fyzická osoba zapísaná v registri mediátorov, na ktorej sa osoby zúčastnené na mediácii dohodnú a ktorá s osobami zúčastnenými na mediácii uzavrie dohodu o začatí mediácie podľa § 14 ods. 1.“ Ak využívame mediačné zručnosti v školskom prostredí hovoríme o školskej mediácii, ak ide o riešenie konfliktov medzi žiakmi v škole hovoríme o rovesníckej mediácii (Bielešová, 2017).

Školský mediátor môže byť (Bielešová, 2017):

- ak nie je pedagogický a odborný zamestnanec školy (mediátor, lektor mediátorov, garant realizácie programu školskej a rovesníckej mediácie),
- ak je pedagogický (učiteľ, vychovávateľ, pedagogický asistent, školský špeciálny pedagóg) a odborný zamestnanec školy (psychológ a školský psychológ, špeciálny pedagóg a terénny špeciálny pedagóg, kariérový poradca, logopéd a školský logopéd, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg),
- ak je pedagogický zamestnanec vykonávajúci špecializované činnosti (výchovný poradca, kariérový poradca, školský koordinátor vo výchove a vzdelávaní, školský

špecialista vo výchove a vzdelávaní, supervízor).

Rovesnícky mediátor (v rovine regionálneho školstva) podľa Bielezovej (2017, s. 16) je žiakom základnej školy (resp. žiakom strednej školy), ktorý absolvoval tréning

rovesníckej mediácie realizovaný mediátorom zapísanom v registri mediátorov na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky, lektorom rovesníckej mediácie.

Schéma: Možnosti mediácie v školskom prostredí – návrh modelu vzdelávania a kompetencií (Bielezová, 2017, s. 17)

Forma	Katégoria	Špecializácia	Vzdelanie	Kompetencia
Mediáci a zo zákona	Mediátor		odborná príprava mediátora	mediácia v zmysle zákona č. 420/2004 Z. z.
Mediáci a mediáčné zručnosti aplikované v prostredí škôl	Mediátor (školský mediátor)		odborná príprava mediátora, ďalšie vzdelávanie v školskej/rovesníckej mediácii, resp. prax v školskej/rovesníckej mediácii, ďalšie vzdelávanie v lektorovaní dospelých/žiakov, resp. prax vo vzdelávaní dospelých/žiakov	mediácia zo zákona, mediáčne zručnosti pri riešení konfliktov v škole, lektorovanie tréningov pre mediátorov, pre pedagogických/odborných zamestnancov/rovesníckych mediátorov, garancia školskej mediácie

	Pedagogický zamestnanec Podkategória: (učiteľ, vychovávateľ, pedagogický asistent, školský špeciálny pedagóg)	Školský mediátor (ambasádor programu)	odborná príprava mediátora ďalšie vzdelávanie v školskej/rovesníckej mediácii, resp. prax v školskej/rovesníckej mediácii	mediácie zo zákona, mediálne zručnosti pri riešení konfliktov v škole, koordinovanie školskej/rovesníckej mediácie, lektorovanie tréningov pre mediátorov/pedagogických/odborných zamestnancov/rovesníckych mediátorov, garancia školskej mediácie
	Odborný zamestnanec Podkategória:	Koordinátor školskej mediácie (ambasádor programu)	ďalšie vzdelávanie v školskej/rovesníckej mediácii, resp. prax v školskej/rovesníckej mediácii	mediálne zručnosti pri riešení konfliktov v škole, koordinovanie školskej/rovesníckej mediácie, lektorovanie tréningov pre rovesníckych mediátorov
	psychológ a školský psychológ, špeciálny pedagóg a terénny špeciálny pedagóg, kariérový poradca, logopéd a	Pedagogický/odborný zamestnanec využívajúci mediálne zručnosti	vzdelávanie v zmysle § 42 zákona č. 138/2019 Z. z. – riešenie konfliktov, resp. ďalšie vzdelávanie v školskej/rovesníckej mediácii	riešenie konfliktov (žiak – učiteľ – rodič) s využitím mediálnych zručností

	školský logopéd, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg			
	Rovesnícky mediátor	Vybraní žiaci ZŠ, SŠ, školských zariadení	tréningov rovesníckych mediátorov	riešenie konfliktov medzi žiakmi

Schéma analýzy spôsobu realizácie na úrovni ľudských zdrojov jednotlivých pozícií v tom ktorom spôsobe (Parišáková, 2020, s. 8 – 9)

	Peer mediátor	Spolumedii átor	Školský mediátor	Koordináto r učiteľ	Koordináto r žiak	Supervízor
Kritéri á	žiak, študent, ktorý absolvoval tréning riešenia konfliktov	žiak, študent, ktorý absolvoval tréning riešenia konfliktov	učiteľ, psychológ, špeciálny pedagóg, výchovný poradca, ktorí majú absolvo vaný výcvik v školskej mediácii	učiteľ, ktorý má absolvovaný tréning v riešení konfliktov	učiteľ, ktorý má absolvovaný tréning v riešení konfliktov	absolvovan ý akreditovan ý výcvik supervízie

Pozícia	tretej neutrálnej strany	tretej neutrálnej strany	Zodpove dná osoba za realizáciu mediácie v škole alebo školskom zariadení	sprostredkov ateľ	sprostredkov ateľ	nestranná, nezávislá
Úloha	viest' mediačné stretnutie, sprevádzať sporiace strany pri hľadani riešení	tzv.druhý mediátor, ktorý pomáha viesť mediačné stretnutie alebo zapisuje výroky, návrhy sporiacich strán. Po vzájomnej dohode sa v určitej fáze môžu vymeniť	prináša mediáciu do školského prostredia , robí výber žiakov, vzdeláva ich v tejto oblasti	sprostredkuj e informácie a podnety do mediácie od učiteľov a odovzdáva ich mediátorom	sprostredkuj e informácie a podnety do mediácie od učiteľov a odovzdáva ich mediátorom	vytvára pre mediátorov priestor, v ktorom sa môžu venovať jednotlivým situáciám, ktoré boli pre nich náročné, dáva podporu

Prínos	neformálnosť, nový spôsob riešenia konfliktov	neagresívny spôsob riešenia konfliktov	je nositeľom inovatívnej myšlienky	pomáha k otvorenej komunikácii medzi žiakmi a učiteľmi	pomáha zachytiť aj tie problémy, ktoré sa oficiálne nezverejňujú	neustrannosť, nezávislosť, prax
Nevýhody	riziko prílišnej neformálnosť, podsúvanie vlastných návrhov	nevhodné vstupy počas mediácie	interný zamestnanec školy alebo školského zariadenia a vnímame tu riziko, že kritérium nezaujatosť je ťažšie naplniť (ale z finančného hľadiska je to výhoda)			pre výber certifikovaného supervízora je jedinou nevýhodou finančné hľadisko

Konflikty v školskom prostredí

Súčasťou nášho života je aj to, že sa stretávame s tým, že má niekto odlišný názor, postoj, vyznáva iné hodnoty, je nám menej sympatický, bráni nám dosiahnuť to, čo chceme. Riešenie konfliktov je preto prirodzenou súčasťou fungovania každého človeka v sociálnom svete (Bednařík, 2001). To ako riešime konfliktné situácie a to ako sa pri nich navzájom k sebe správame je jedna z najdôležitejších vecí, ktorej základe si o druhých vytvárame obraz a mienku. Ak sme sa nenaučili s konfliktom efektívne narábať, nenaučili sa zručnostiam, ktoré nám pomáhajú efektívnejšie prekonať bariéry, ktoré v konfliktoch medzi ľuďmi vznikajú, používame len to, čo sme videli u druhých (Kopányiová, Smiková, 2013).

Kopányiová a Smiková (2013, s. 6) uvádzajú, že „slovo konflikt pochádza z latinského slova conflictus – zrážka, súperenie, súťaž. Skladá z dvoch častí, predpony con (naznačuje, že ide o vzájomné stretnutie dvoch účastníkov) a hlavnej časti sloveso fligo (udrieť, buchnúť). Confligere teda neznamená len niekoho zasiahnuť, ale vzájomne sa zasahovať, zraziť sa s niekým vo vzájomnom zápase.“ Konflikt nastáva vtedy, keď si jedna alebo viaceré strany uvedomia nárok na tú istú vec, alebo si uvedomia, že majú iný názor na situáciu, o ktorej diskutujú

alebo sú do nej vtiahnutí (Bednařík, 2001, s. 18).

Keď sa pozrieme na konflikty, ktoré vznikajú v školskom prostredí Bednařík pri ich riešení stavia na týchto princípoch (2001, s. 21 - 22) nasledovne:

- Konflikty, ktoré rieši učiteľ autoritatívnym spôsobom ho síce môžu urovnať alebo potlačiť jeho prejavy, ale ho neriešia. Potom sa tie isté konflikty objavujú znova a opakovane. Žiaci preberajú autoritatívny, „silový“ model správania a nemajú možnosť hlbšie porozumieť podstate konfliktov, ani vidieť iné spôsoby riešenia.
- Konflikty riešené neautoritatívnym, konštruktívnym spôsobom sa viac venujú podstate konfliktov medzi žiakmi, a tým znižujú pravdepodobnosť opakovania sa konfliktu nielen medzi sporiacimi sa stranami, ale aj „divákmi“, ktorí môžu porozumieť nielen iným spôsobom riešenia, ale aj podstate konfliktu.
- Zainteresovaním strán (žiacov) do riešenia konfliktu im dávame zodpovednosť a moc, ktorú sú schopní využiť. Najprv je nevyhnutná podpora učiteľa, ale časom sú schopní

úplnej samostatnosti pri konštruktívnom riešení konfliktov. To odbremení učiteľa od neustáleho riešenia konfliktov v triede a môže sa efektívnejšie venovať učeniu.

- Autoritatívne riešené konflikty medzi učiteľmi, podobne ako na všetkých iných pracoviskách, nesmierne zaťažujú psychiku zamestnancov a znižujú ich výkon a motiváciu k práci.
- Naučené zručnosti, porozumenie a prijatie princípov neautoritatívneho riešenia konfliktov podstatne znižuje záťaž učiteľov pri komunikácii a riešení konfliktov s kolegami a podporuje partnerské a spolupracujúce ovzdušie pri riadení žiakov počas vyučovania alebo mimo neho.
- Čím viac členov učiteľského zboru a pracovníkov školy používa zručnosti neautoritatívneho riešenia konfliktov, tým skôr bude ich správanie mať efekt na zmenu správania žiakov. Žiaci budú vnímať celé školské prostredie ako kompaktné (s podobným prístupom), a tým neohrozujúce a začnú rýchlejšie a ľahšie spolupracovať.

- Čím viac žiakov absolvuje tréningy riešenia konfliktov, tým skôr budú spôsoby riešenia sporov medzi žiakmi nedeštruktívne a neagresívne. Nebudú potrebné také časté zásahy učiteľov, lebo žiaci ich budú schopní zvládať sami.

V školskej triede podľa Kopányiovej a Smikovej (2013, s. 18) dochádza k mnohým interakciám žiakov medzi sebou navzájom a interakciám medzi učiteľom a žiakom. Na základe toho ich môžeme rozdeliť do troch skupín:

1. **kooperatívne interakcie** – sa realizujú na základe spolupráce medzi účastníkmi. Účastníci prijímajú jednotný, spoločný cieľ a dosiahnutie tohto cieľa sa realizuje na základe vzájomne zladených činností účastníkov,
2. **kompetetívne interakcie** – ide o súťaženie medzi účastníkmi. Účastníci majú spoločný cieľ, ak ho však dosiahne jeden z nich, zvíťazí a znemožní druhému, aby ho tiež dosiahol. Cieľom je zvíťaziť nad súperom,
3. **konfliktné interakcie** – sú situácie, v ktorých účastníci sledujú odlišné ciele a úspech jedného vylučuje úspech druhého.

Pri konfliktoch vyskytujúcich sa v školách a školských zariadeniach sa stretávajú rôzne protichodné, konkurujúce a konfrontujúce názory, ktoré sa môžu aj vzájomne vylučovať. Faktory, ktoré môžu ovplyvniť konflikt v školskom prostredí uvádza Bielešová (2017, s. 39) nasledovne:

- povahové vlastnosti sporných strán,
- rozdielne hodnotové systémy,
- dĺžka vzťahu,
- generačné rozdiely,
- spomienkový optimizmus dŕb minulých,
- odlišné sociálne prostredie,
- pretrvávajúci stres,
- dlhodobá frustrácia,
- dosiahnuté vzdelanie,
- pozícia v práci,
- silné ambície,
- zmysel pre precíznosť, detail,
- spoľahnutie sa na intuíciu, ale aj
- prítomnosť „divákov“ v konflikte, resp. ich necitlivé vtiahnutie do témy.

Konfliktné správanie žiaka býva zvyčajne výsledkom pôsobenia viacerých faktorov (Lednická, 2006) :

- osobnostných (napr. temperament, impulzivnosť),

- situačných (napr. zosmiešnenie, poníženie, nespravodlivosť, bezmocnosť),
- získaných alebo naučených spôsobov správania (napr. istý typ správania v nás vyvoláva isté reakcie)

V praxi často učitelia pracujú s množstvom predsudkov, napríklad či ide o žiaka, ktorý nemá určite dobré vzťahy ani s vrstovníkmi, ktorého doma rozmaznali a teraz nevie, čo so sebou, žiaka, ktorý má osobné problémy atď. Predsudky takéhoto typu bránia vidieť veci zo širšieho uhla pohľadu a tak komplikujú skutočné poznanie osobnosti žiaka. Ak sa učiteľ stane súčasťou modelu žiakovo správania, je možné, že takéto správanie sa môže vystupňovať a pravdepodobne sa stane častejším. Konflikt vyvoláva určité pocity, ale nemalo by ostať len pri nich. Preto je úlohou odborníkov premýšľať v kontexte – Čo sa deje, keď sa takto žiak správa? (Kopányiová, Smiková, 2013).

Konfliktné správanie žiaka môže vyvolať (Kopányiová, Smiková, 2013, s. 46):

- **Frustrácia** – psychický stav vyvolaný znemožňovaním uspokojiť svoju potrebu, oddialením či ohrozením získať niečo, čo chceme dosiahnuť. To spôsobuje napätie, nespokojnosť, úzkosť, hnev. Frustrácia žiakov sa zvyšuje

nezáujmom učiteľa, pohrdaním, ukazovaním učiteľovej moci, zosmiešňovaním, ponižovaním.

- **Násilie v rodine** – nakoľko dieťa preberá konfliktné vzorce správania.
- **Nezhody medzi rodičmi, psychická deprivácia, zanedbávanie** – nakoľko deti z rozvrátených rodín nemajú zažitú optimálne riešenia konfliktov.

Preto je školské prostredie vhodným miestom, kde žiaci môžu získať inú skúsenosť v konfliktných situáciách a zručnosti v ich riešení. V školskom prostredí sa môžeme stretnúť s nasledujúcimi konfliktnými situáciami (Martinková, 2014):

- ohováranie,
- vulgárne nadávanie,
- vyhrážanie bitkou,
- fyzické napadnutie,
- medziskupinový konflikt,
- vniknutie do súkromia,
- zosmiešňovanie na internete, urážky, kyberšikana,
- žiarlivosť medzi žiakmi,
- a iné.

Pariláková (2020, s. 14) uvádza tieto prípady, ktoré sa vyskytujú najčastejšie pri rovesníckej mediácii:

- žiarlivosť, (niekto má značkové oblečenie, vo vzťahu odmietnutie zo

strany chlapca/dievčaťa, úspech v škole, ale aj mimo školy)

- ohováranie, (zverejňovať v kolektíve informácie zo súkromia spolužiaka alebo učiteľa)
- bitka alebo vyhrážanie sa bitkou, (väčšinou ide o formu zastrasovania slabšieho v konflikte)
- obťažovanie, (správanie, ktoré môže druhá osoba vnímať ako obťažujúce, často so sexuálnym podtónom, vulgárne gestá, ale aj verbálne ataky)
- vnikanie do súkromia, (privlastňovanie si osobných vecí iného, násilné vniknutie do školských skriniek)
- vyrušovanie niektorých žiakov nevhodným správaním počas vyučovania, (vykrikovanie počas vyučovania, vtipkovanie, komentovanie učiteľa alebo spolužiakov)
- medziskupinové konflikty, (vytvorenie skupiniek, niekedy aj rasových, náboženských, názorových a z toho vyplývajúce vzájomné útoky)
- teritoriálny spor, (privlastňovanie si určitého miesta, napr. v školskej jedálni, na výlete v autobuse, v ubytovni...)

- znevažovanie autority učiteľa, (neúctivé vyjadrovanie sa na adresu učiteľa, zosmiešňovanie učiteľa, šírenie nepravdivých informácií o učiteľovi)

Pri konfliktoch v triede môžeme urobiť nasledovné (Kopányiová, Smiková, 2013):

1. Už pri prvých príznakoch sa snažiť čo najskôr zastaviť konfliktné, útočné správanie žiaka.
2. Rozpoznať prvé príznaky konfliktu.
3. Neriešiť konflikty autoritatívne.
4. Zisťovať potreby, dôvody a motívy žiakov, ktoré vedú ku konfliktu.
5. Konflikty riešiť konštruktívnou komunikáciou.
6. Rozprávať sa so žiakmi.
7. Rozprávať sa o konfliktoch s kolegami.

Školskú mediáciu nie je vhodné realizovať (Parišáková, 2020, s. 14):

- Ak sporiace strany nie sú ochotné akceptovať pravidlá mediácie a samotnú mediáciu podceňujú, zosmiešňujú,
- Ak je predpoklad, že jedna zo strán nebude schopná niesť zodpovednosť za svoje správanie a to pre vážne psychologické problémy,
- Ak niektorá zo strán užíva omamné látky,

- Ak bol jednou zo strán alebo aj obidvoma stranami prekročený zákon,
- Prekážka môže byť aj na strane mediátora, ktorý môže mať predsudky, morálne alebo etické zábrany, a to buď voči sporiacej osobe alebo predmetu sporu (vtedy je vhodné nájsť iného mediátora).

Cieľové skupiny školskej a rovesníckej mediácie

Príčiny konfliktov v školskom prostredí sa týka rôznych cieľových skupín. Môžu ju využívať (Bieleszová, 2017):

- manažment školy (riaditeľ, zástupca riaditeľa),
- odborní a pedagogickí zamestnanci,
- žiaci,
- rodičia,
- zriaďovateľ školy, orgán školy, samospráva školy,
- iné inštitúcie a organizácie.

Príčiny konfliktov z pohľadu cieľových skupín môžeme rozdeliť nasledovne na (Bieleszová, 2017):

- konflikty na úrovni riaditeľ, zástupca riaditeľa – pedagogickí alebo odborní zamestnanci,
- konflikty na úrovni medzi kolegami,

- konflikty na úrovni medzi rodičom a pedagogickým alebo odborným zamestnancom,
- konflikty na úrovni medzi riaditeľom a rodičom,
- konflikt na úrovni medzi riaditeľom a samosprávnymi orgánmi školy ,
- konflikt na úrovni medzi riaditeľom a zriaďovateľom,
- konflikt na úrovni medzi riaditeľom školy a kontrolným orgánom,
- konflikt na úrovni medzi rodičmi žiakov,
- konflikt na úrovni medzi žiakom/žiakmi a pedagogickým alebo odborným zamestnancom,
- vnútorné konflikty pedagogického alebo odborného zamestnanca,
- konflikty medzi spolužiakmi.

Sporové situácie môžu prebiehať podľa Parilákovej (2020, s. 3 - 4)na týchto úrovniach:

- **rodič- učiteľ**

Za sporový problém môžeme považovať verbálne útoky zo strany rodiča smerom k učiteľovi, nepochopenie ťažkostí žiaka zo strany učiteľa a jeho neadekvátny prístup k žiakovi, zosmiešňovanie - ponižovanie žiaka zo strany učiteľa, ignorovanie opakovaných výziev k spolupráci pri výchovno-

vzdelávacom procese žiaka zo strany učiteľa, školy smerom k rodičovi.

- **dieťa – dieťa**

Predmetom konfliktu, môže byť ohováranie spolužiakov, vyčleňovanie z kolektívu triedy, ponižovanie žiaka, verbálne útoky, častokrát aj rizikové sociálne zázemie, etnická príslušnosť, zasahovanie do osobných vecí, využívanie sociálnych sietí na diskreditáciu spolužiaka, ale aj učiteľa.

- **žiak – učiteľ**

V prípade vzťahu žiak – učiteľ môže vytvárať konflikt komentovanie žiaka, jeho správanie a pracovný výkon pred spolužiakmi, ponižovanie žiaka, ale aj nevhodné správanie žiaka počas vyučovacieho procesu a nerešpektovanie odporúčaní učiteľa, ako aj vzájomná agresívna komunikácia.

- **učiteľ – učiteľ**

Konflikt často vzniká aj medzi samotnými učiteľmi, a to šírením nepravdivých informácií o kolegoch, podkopávaním autority kolegu pred žiakmi, ale aj inými kolegami, osočovanie, agresívnou verbálnou komunikáciou.

- **škola – obec, zriaďovateľ**

Na úrovni dvoch inštitúcií môže dochádzať ku konfliktu na základe vyvodzovania dôsledkov zo strany zriaďovateľa smerom k vedeniu školy na základe neoverených alebo

zavádzajúcich informácií, uprednostňovaním len určitého typu školského zariadenia a pod.

Fázy školskej a rovesníckej mediácie

Školská a rovesnícka mediácia je štruktúrovaný proces. Tento mediačný proces pozostáva z niekoľkých krokov. Podľa Bieleszovej (2012) tvorí školský a rovesnícky mediačný proces z týchto fáz:

1. Kontaktovanie sporných strán.
2. Pravidlá mediačného stretnutia.
3. Rekonštrukcia a definovanie sporu.
4. Návrh alternatív riešení a výber riešenia.
5. Vytvorenie dohody a záver.
6. Mediačná dohoda zo zákona.

Mediačný model Charlesa Wigginsa (Pariľáková, 2020, s. 10) pozostáva z nasledujúcich krokov:

1. Kontakt so spornými stranami, dohodnutie mediácie

V prvej fáze dochádza ku kontaktu, buď kontaktuje jedna zo sporiacich strán mediátora, alebo mediátor vstúpi do konfliktu, a to neformálnym spôsobom. V niektorých prípadoch je odporúčaná súdnou autoritou.

2. Úvodné stretnutie, dohodnutie pravidiel

V tejto fáze je mediátor aktívny, zúčastneným stranám objasňuje priebeh mediácie, dohaduje pravidlá mediačného stretnutia, objasňuje svoju rolu, dáva priestor stranám k vyjadreniu súhlasu alebo nesúhlasu s priebehom stretnutia a verifikuje si, či porozumeli povedanému. V tejto fáze je dobré, keď účastné strany vyjadria svoj dobrovoľný súhlas s účasťou v mediácii.

3. Rekonštrukcia sporu

V tejto fáze dáva mediátor priestor zúčastneným stranám na vyrozprávanie priebehu sporu z ich pohľadu a je to akoby ich „neprerušovaný čas“. Mediátor si v tejto fáze overuje, či správne porozumel prezentovaným informáciám, objasňuje otázkami, ktoré záujmy strán boli ohrozené.

4. Definovanie sporu, pomenovanie sporných miest a záujem sporných strán

Nadväzuje na tretiu fázu, je to plynulé prepojenie k pomenovaniu problému, definovaniu podstaty sporu a pomenovaniu očakávaní strán k naplneniu žiaduceho stavu.

5. Vyjednávanie a možnosti, návrhy riešení

Piata fáza je akoby viac tvorivá. Vytvára priestor na návrhy a vymýšľanie riešení. Vyberá tie, ktoré vyhovujú obom stranám a dojednávajú sa riešenia.

6. Napísanie dohody

V tejto fáze sa čo najpresnejšie zapíšu a naformulujú dohodnuté návrhy. Ak je potrebné, zapíšu sa aj konkrétne zmeny v správaní. Do dohody sa zapisujú aj konkrétne mená sporiacich strán. Obidve strany dohodu podpíšu.

7. Ukončenie

Záverečná fáza stretnutia – poďakovanie, ponúknutie ďalších stretnutí, ak o ne budú mať strany záujem, povzbudenie a podpora strán na dodržiavanie dohody.

Model realizácie programu rovesníckej mediácie na základnej škole

Ak umožníme rovesnícku mediáciu v školskom prostredí, sprostredkujeme, tak žiakom novú sociálnu skúsenosť (Bielešová, 2012). Prevencia realizovaná formou spoločného dialógu v otázkach riešenia konfliktov v školskom prostredí je jedna najvhodnejších foriem. Komunita rovesníkov je najprirodzenejším prostredím zdieľania bez ohľadu na to o aký konflikt ide. Rovesnícka mediácia dáva šancu na zdravú a konštruktívnu alternatívu riešenia konfliktov v školskom prostredí (Bielešová, 2013).

Zadefinovanie programu rovesníckej mediácie do škôl si vyžaduje poznať školskú legislatívu a školskú dokumentáciu, z ktorej

vychádzajú školy pri tvorbe svojich školských dokumentov. K tejto dokumentácii patrí aj Školský vzdelávací program, ktorý vychádza zo Štátneho vzdelávacieho programu, na tvorbe ktorého sa podieľa vedenie školy a učiteľia. Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) zavedením výchovno-vzdelávacích programov umožnil každej škole a školskému zariadeniu vytvoriť si vlastný profil, ktorý ju bude odlišovať od iných (Pariláková, 2020, s. 12).

Na to, aby sme rovesnícku mediáciu mohli implementovať v školskom prostredí, bude nevyhnutné vytvoriť správne prostredie pre prijatie samotného procesu rovesníckej mediácie. Každá škola alebo školské zariadenie má svoju vlastnú filozofiu, ktorá sa pretavuje aj do aplikácie jednotlivých programových a edukačných aktivít školy. V prvom rade je potrebné si uvedomiť, že manažment školy na úrovni vedenia škola má ponúkať príležitosť kolegom vyniknúť v tom, čo je im vlastné. Mnohé podporno-preventívne aktivity sú závislé od dôvery a podpory pedagogických a odborných zamestnancov školy a školského zariadenia. Preto prvým krokom prijatia programu školskej a rovesníckej mediácie je zväzovanie relevantných dôvodov a potrieb jednotlivých

účastníkov školskej a rovesníckej mediácie (Bielešová, 2017).

Ako možné dôvody môžeme uviesť tieto dôvody pre zaradenie školskej a rovesníckej mediácie do školského prostredia (Bielešová, 2017):

- Potreba stability, vyváženosti a kvality vzťahov v pedagogickom tíme.
- Vhodný model pre riešenie konfliktov medzi rovesníkmi.
- Signál rodičom, že kvalita vzťahov patrí medzi priority školy.

Rovesnícka mediácia by sa mala realizovať v prostredí školy. V školskom prostredí vznikajú konflikty vyplývajúce z rôznych problémov, s ktorými sa školy reálne stretávajú a rôznymi spôsobmi vysporadúvajú. Je dôležité, aby aj rovesnícka mediácia prebiehala na neutrálnom mieste a jej priebeh nebol narúšaný vonkajšími okolnosťami. Odporúčame, aby bola na to vyčlenená miestnosť, ktorá už spôsobom svojho vybavenia vytvára príjemnú atmosféru. Ďalej je vhodné, aby účastníci sporu mali na mediáciu vyhradený dostatočný čas. Škola alebo školské zariadenie rovnako musí zvážiť, akým spôsobom bude získavať podnety, ktoré budú predmetom sporu. Ako príklad uvádzame zabezpečenú schránku, do ktorej môžu žiaci

anonymne vhodit' na lístku napísané problémy, o ktorých vedia, že sa buď v ich triede alebo v prostredí školy dejú. Do tejto schránky môžu podnety dávať aj učitelia a ostatní zamestnanci školy. Ďalším spôsobom sú triednické hodiny, ranné komunity alebo výchovné predmety, počas ktorých žiaci majú priestor rozprávať o ťažkostiach, ktoré v školskom prostredí prežívajú. Tento spôsob predpokladá, že medzi učiteľom a žiakmi je dôvera. Každá škola si môže vytvoriť a zvážiť svoj vlastný spôsob ako bude získavať podnety, ktoré následne môžu riešiť rovesnícky mediátori.

Veľmi potrebná je pravidelná informovanosť žiakov o tejto možnosti riešenia konfliktov, a to buď prostredníctvom školského rozhlasu, školského časopisu, webového sídla školy, počas triednických hodín, ranných komunit, výchovných predmetov alebo krúžku, kde sa žiaci naučia sebareflexii, seba prijatiu, akceptácii iných, rešpektu voči druhým, sebaúcte, asertívnemu správaniu. S takouto osobnostnou výbavou a zručnosťami dokážu včas identifikovať správanie, ktoré iných zraňuje, ponízuje a častokrát hraničí so šikanou. Mediácia by sa mala zrealizovať v čo najkratšom čase od konfliktnej situácie alebo od podnetov, ktoré budú prijaté. Netreba zabúdať na pravidelné stretnutia rovesníckych mediátorov, počas

ktorých sa učia novým zručnostiam a vzdelávajú sa v oblasti rovesníckej mediácie. Rovnako je dôležité zabezpečiť pre nich supervíziu ako účinnú metódu, ktorá vytvára priestor na overovanie si postupov pri priebehu rovesníckej mediácie, kde dostanú podporu, kde sa môžu rozprávať o ťažkostiach a situáciách, ktoré boli počas mediácie pre nich náročné, v ktorých zažívali diskomfort. Do samotného programu je potrebné zaradiť aj učiteľov, aby mali dostatočné informácie o tom, ako mediácia prebieha, na akých princípoch je postavená. Prínosom pre nich budú získané zručnosti, ktoré im pomôžu pracovať s triedou alternatívnych a efektívnym spôsobom. Vzdelávanie v rovesníckej mediácii bude prebiehať skupinovo, najvhodnejšie je vytvoriť samostatnú skupinu učiteľov a samostatnú skupinu žiakov (Pariľáková, 2020).

Ako sme už spomenuli zaradenie štruktúry programu rovesníckej mediácie do školského vzdelávacieho programu školy závisí od filozofie a zamerania školy a školského zariadenia. Bielešová (2017, s. 194) uvádza tieto kroky:

1. Prednáška pre pedagogický a odborných zamestnancov

2. Diskusie v predmetových komisiách a metodických združeníach, či v iných orgánoch školy
3. Informovanie rodičov v rámci rodičovských združení, triednych aktívov
4. Tréning pedagogických a odborných zamestnancov
5. Rovesnícka mediácia ako súčasť diskusie na ranných komunitách a triednických hodinách
6. Proces výberu rovesníckych mediátorov
7. Tréningové aktivity rovesníckych mediátorov
8. Informovanie pedagogického zboru o výsledkoch tréningových aktivít – hodnotiacia správa
9. Supervízia
10. Online komunikácia s rovesníckymi mediátormi

Pariľáková (2020, s. 19) uvádza v rámci udržateľnosti rovesníckej mediácie v prostredí školy tieto faktory:

- záujem žiakov, žiaci by mali byť dostatočne informovaní o základných princípoch inovácie,
- informovanosť personálu školy a školského zariadenia so školskou mediáciou,
- správny výber žiakov,

- dôslednú prípravu na rolu peer mediátora,
- školským mediátorom by mal byť taký odborník, ktorý bude rolu mediátora vykonávať z presvedčenia o zmysluplnosti tejto inovácie a nie z potreby naplnenia úväzku,
- pravidelné stretávanie peer mediátorov v supervízii,
- pravidelné vzdelávanie peer mediátorov,
- absolvovanie tréningu riešenia konfliktných situácií.

Záver

V roku 2019, PhDr. Zuzana Chmelárová, PhD. z katedry pedagogiky NHF EU v Bratislave, realizovala prieskum názorov stredoškolských žiakov a učiteľov na rovesnícku mediáciu. Cieľom uvedeného prieskumu bolo zistiť, do akej miery sú žiaci a učitelia informovaní o možnostiach rovesníckej mediácie, či sa už stretli s týmto pojmom a či je na ich škole, alebo na niektorej inej škole v ich okolí rovesnícka mediácia realizovaná. Uvedený prieskum nájdete aj v zozname bibliografických odkazov pod názvom *Rovesnícka mediácia – alternatívny spôsob riešenia výchovných problémov*. Realizovaný prieskum ukázal primárne nízku informovanosť o rovesníckej

mediácii u žiakov stredných škôl. Po vyjasnení daného pojmu, sa u žiakov prejavila tendencia k jej pozitívnemu hodnoteniu, uvedomeniu si a identifikácii konkrétnych problémov a konfliktov, ktoré by pomohla rovesnícka mediácia v prostredí školy riešiť a k ochote mnohých z nich aktívne sa zapojiť do tejto činnosti ako mediátor. Prevažná väčšina oslovených stredoškolákov si myslí, že by ich rovesnícka mediácia mohla naučiť riešiť rôzne problémy a konflikty aj neskôr v živote mimo školského prostredia (Chmelárová, 2019, s. 86). Veríme, že tento príspevok aspoň svojim teoretickým základom prispeje k lepšej informovanosti ohľadom školskej a rovesníckej mediácie, čím sa môžeme priblížiť bližšie k implementácii školskej a rovesníckej mediácii priamo do školského prostredia. V neposlednom rade by sme prijali činnosť školského mediátora zadefinovať aj v niektorom zo zákonov (zákon o pedagogických a odborných zamestnancoch), ktoré určujú legislatívny rámec v oblasti regionálneho školstva

Zoznam bibliografických odkazov:

- [1] BEDNAŘÍK, A. 2001. *Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou*. Centrum prevencie a riešenia konfliktov.

- Bratislava: Partners for Democratic Change Slovakia, 2001. ISBN: 80-968095-4-7.
- [2] BIELESZOVÁ, D. 2013. *Rovesnícka mediácia*. Bratislava: Iura Edition, 2013. ISBN 978-80-8078-587-1.
- BIELESZOVÁ, D. 2012. *Školská mediácia. Riešenie konfliktov a sporov zmierovaním*. Bratislava: IURA Edition, 2012. ISBN 978-80-8078-510-9.
- [3] BIELESZOVÁ, D. 2017. *Školská a rovesnícka mediácia (Riešenie konfliktov v školách a školských zariadeniach)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-735-8.
- [4] HOLÁ, L. 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3134-6.
- [5] CHMELÁROVÁ, Z. 2019. *Rovesnícka mediácia – alternatívny spôsob riešenia výchovných problémov*. [online]. Komárno: J. Selye University, 2019. [citované 2021-09-26]. 978-80-8122-331-0. Dostupné na internete: <http://uk.ujs.sk/dl/3310/CHMELAROVA.pdf>
- [6] IHNACÍK, J. 2013. *Koordinátor prevencie závislosti a sociálno-patologických javov*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2013. [citované 2021-09-25]. 978-80-8052-509-5. Dostupné na internete: <https://docplayer.net/23866688-Metodicko-pedagogicke-centrum-koordinator-prevencie-zavislosti-a-socialno-patologicky-javov.html>
- [7] KOPÁNYIOVÁ, A., SMIKOVÁ, E. 2013. *Riešenie konfliktných situácií v školách a školských zariadeniach*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2013. [citované 2021-09-25]. 978-80-8052-523-1. Dostupné na internete: http://is.komposyt.com/pre-odbornikov/psychologicka-cinnost/preview-file/smikova-kopanyiova_riesenie-konfliktov-438.pdf
- [8] LEDNICKÁ, J. 2006. *Autorita učiteľa. D.2.1/1*. In: KOPÁNYIOVÁ, A., SMIKOVÁ, E. 2013. *Riešenie konfliktných situácií v školách a školských zariadeniach*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2013. [citované 2021-09-26]. 978-80-8052-523-1. Dostupné na internete: <http://is.komposyt.com/pre->

- odbornikov/psychologicka-cinnost/preview-file/smikovakopanyiova_riesenie-konfliktov-438.pdf
- [9] MANINA, M. 2014. *Pozícia mediátora z pohľadu školskej mediácie*. In: KOVÁČ, E., a kol. *Obec, škola, mediácia*. Medzinárodná vedecká konferencia. Bratislava: Asociácia mediátorov Slovenska, 2015, s. 147-152. ISBN 978-80-971616-3-7.
- [10] MARTINKOVÁ, J. 2014. *Riešenie školských konfliktov mediáciou*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2014. [citované 2021-09-26]. Dostupné na internete: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/7_ops_martinkova_jana_-_riesenie_skolskych_konfliktov_mediaciou.pdf
- [11] PARIĽÁKOVÁ, K. 2020. *Mediácia a školská mediácia*. [online]. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, 2020. [citované 2021-09-26]. Dostupné na internete: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/10/Mediacia-a-skolska-mediacia.pdf>
- [12] Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2019/2020. Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, 2019.
- [13] Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2020/2021. Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, 2020.
- [14] Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.
- [15] Zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov.
- [16] Zákon č. 138/2019 Z.z. o pedagogických a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [17] Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
-

Kontakt na autora:

Mgr. Adam Škopp

Základná škola Karloveská 61, 841 04
Bratislava

e-mail: skoppadam@gmail.com